17th centuries were discovered during the excavation. The remains of the foundation of a 17th-century household stove were discovered in the N annex (Figs. 5–8).

The bulk of the finds, although found in the Royal Jurzdika, hardly differ from all of the archaeological material found in Kaunas Old Town. In some cases, they yield to the Old Town finds in respect to quality, but 'pot-shaped' stove tile types, which have been unknown or very rarely encountered up until now, and semi-cylindrical, polychrome stove tile fragments, which are usually found only in wealthy areas of the city, are found here. And, what is the most important, Gothic stove tile fragments were found here for the first time, thereby showing the exceptional position of the Royal Jurzdika in Kaunas.

Algirdas Žalnierius,
Aleksandras Vaškelis

Tyrimai Kurpių gatvėje

Žvalgomieji tyrimai vykdyti Kaune, Kurpių g. 4–7. Ištirtas 1 šurfas (3 m^2) ir žvalgyta 25 m ilgio, 50 cm pločio ir 75 cm gylio dujotiekio tranšėja. Šurfe rasti iki 1,1 m storio kultūriniai sluoksniai, datuotini XV–XX a. (1 pav.). Dujotiekio griovyje kultūriniai sluoksniai suardyti tiesiant elektros kabelius. Archeologiniai detalieji tyrinėjimai prie pastato Kurpių g. 18 PR kampo buvo atlikti naujai suprojektuotos rūsio laiptinės vietoje. Statant laiptinę buvo iškasta 4,7x4 m dydžio duobė, kurios bendras plotas yra 18,8 m^2.

1 pav. Kurpių g. 4–7 ištirtas šurfas. A. Vaškelio nuotr.
Fig. 1. The test pit excavated at Kurpių St. 4–7

19 kvartalas yra senamiesčio P dalyje. Iš Š kvartalą riboja Kurpių, iš R – Palangos gatvės, iš P – Karaliaus Mindaugo prospektas, iš V – L. Zamenhofo gatvė. Šioje senamiesčio vietoje rasti seniausieji kultūriniai sluoksniai datuojami XV a. Kurpių gatve ėjo vienas iš kelių į Vilnių, kuris vadintas Odminių, Kailiadirbių (pavadinimas buvo išlikęs iki XIX a. pradžios). Čia gyveno amatininkai, kvartalo P dalyje buvo dominikonų vienuolyno daržai. 1986 m. čia vykdyti žvalgomieji archeologiniai tyrimai (žr. *LIIR,* f. 1, b. 1949). Kurpių g. 18 sklypas buvo tyrinėtas 2010 m., kai per kiemą buvo tiesiama dujotiekio tranšėja (žr. *ATL 2010 metais,* V., 2011, p. 535). Tyrimų metu kvartale užfiksuoti 0,9–1,4 m storio kultūriniai sluoksniai, kurių seniausi datuojami XVI a. Prie L. Zamenhofo ir V. Kuzmos gatvių buvo rastos mūrinio ir medinio pastato liekanos, datuojamos XVI a. pabaiga ir XVIII a. Apie pusę kultūrinio sluoksnio sudaro XIX–XX a. supylimai.

Pastatas Kurpių g. 18 stovi Kauno senamiesčio 19 kvartalo ŠR kampe, prie Kurpių ir Palangos gatvių kampo. Tai mūrinis dviejų aukštų pastatas, pastatytas XIX a. pabaigoje. Nuėmus prie pastato buvusį supiltinį statybinių šiukšlių sluoksnį, dabartinio žemės paviršiaus aukštis prie pastato buvo H_{abs} 28,60–28,65 m. Pradėjus nuiminėti viršutinius sluoksnius paaiškėjo, kad kultūriniai sluoksniai suardyti didesnėje kasa-

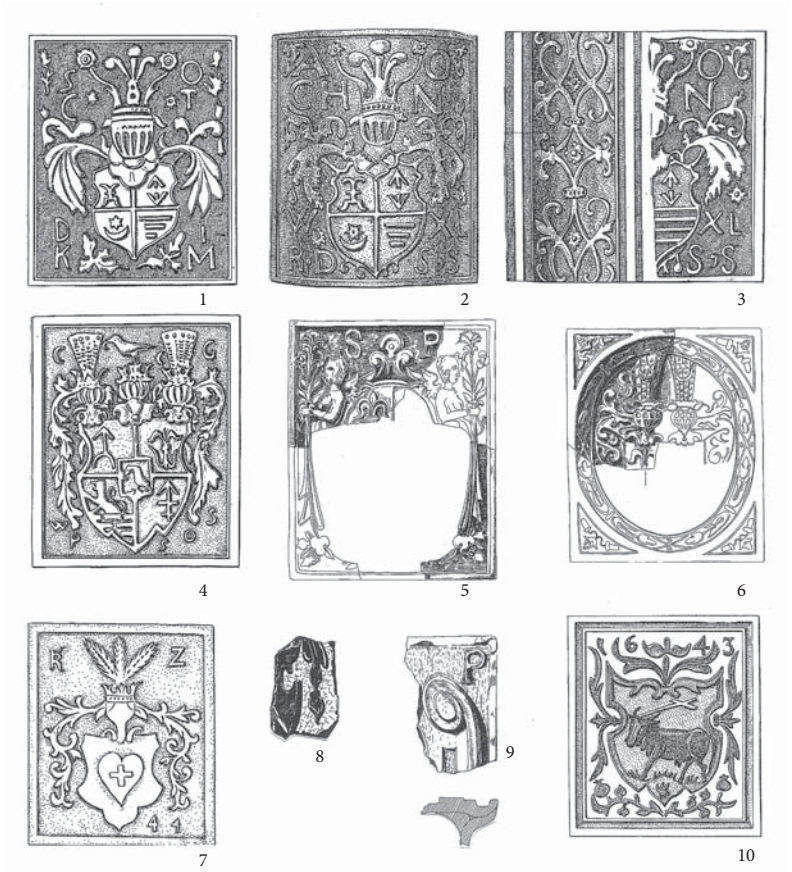

2 pav. Herbinių koklių rekonstrukcijos: 1–3 – herbiniai kokliai su S. ir A. Oginskių inicialais; 4 – koklis su Gonsevskių (?) giminės ženklais; 5–6 – kokliai su Pacų (?) giminės ženklu; 7 – B. Brityj herbas; 8–9 – neatpažintų herbinių koklių fragmentai; 10 – koklis su Kauno herbu. V. Trečiokienės pieš.

Fig. 2. Reconstructions of coat-of-arms stove tiles (Wappenkacheln): 1–3 – tiles with the initials of S. and A. Oginskis; 4 – a tile with the symbol of the Gonsevskis (Pol. Gosiewski) (?) family; 5–6 – tiles with the symbol of the Pacas (Pol. Pac) (?) family; 7 – the coat-of-arms of B. Brityj; 8–9 – fragments of tiles with unrecognised coat-of-arms; 10 – a tile with the Kaunas coat-of-arms

mos laiptinės pamatų duobėje. Čia buvo atidengti 2 kanalizacijos, 1 vandentiekio trasų griovys ir XIX–XX a. duobė tyrinėto ploto P dalyje. Kultūriniai sluoksniai išliko tik tyrinėto ploto centre, apie 4,5 m² plote.

Pirminis žemės paviršius, kurį sudaro oksiduotas priesmėlis, atidengtas 1,4 m gylyje. Virš jo fiksuotas 20–25 cm pilko juodžemio sluoksnis. Jame, be kelių smulkių XV–XVI a. tradicinės keramikos trupinių, kitų radinių nesurinkta. Aukščiau supiltas švaraus 30–38 cm storio oksiduoto priesmėlio sluoksnis, iškastas iš paviršinių geologinių sluoksnių. Virš jo buvo supiltas 40–45 cm storio priesmėlio sluoksnis su perdegusio molio gabaliukais, plytų nuoskalomis, puodyninių ir plokštinių koklių šukėmis.

3 pav. Plokštinių koklių rekonstrukcijos: 1–3 – fasadinių koklių; 5, 7, 12 – karnizinių koklių; 4, 6, 8, 10 – frizinių koklių; 9, 11 – koklių-karūnėlių. V. Trečiokienės pieš.

Fig. 3. Reconstructions of panel stove tiles (Blattkacheln): 1–3 – façade (Fassadenkacheln); 5, 7, 12 – cornice (Gesimskacheln); 4, 6, 8, 10 – frieze (Frieskacheln); 9, 11 – 'crest' (Bekrönungskacheln)

Puodyniniai kokliai žiesti, degti oksidacinėje aplinkoje, rusvos ir tamsiai pilkos spalvos. Angos – kvadratinės, kraštai profiliuoti į vidų, dugnų skersmuo 6,8–9,4 cm. Jie datuojami XVI a. pabaiga – XVII a. I puse. Plokštiniai kokliai labai įvairūs, nesuardytame apie 4,5 m^2 dydžio plote kultūriniame sluoksnyje surasta net 26 skirtingo ornamento koklių rūšių šukių.

Surasti 9 skirtingų herbinių koklių rūšys. 3 herbiniai kokliai priklauso Ogininskių giminės atstovams Samueliui ir Aleksandrui, gyvenusiems XVI a. pabaigoje – XVII a. I pusėje (2 pav.: 1–3). Koklių fragmentai su herbiniais ženklais „*Lis*“ ir „*Povala*“ (?) priskirtini Gonsevskių (?) giminei (2 pav.: 4). 2 herbinių koklių šukės puoštos sudėtingu barokiniu ornamentu ir viršutinėje koklio dalyje raidėmis „S“ ir „P“, bei skyde išlikusiu herbiniu ženklu „*Goz-*

dawa“. Tikėtina, kad šie herbiniai kokliai priklausė Pacų giminei (2 pav.: 5–6). Vienas koklis puoštas herbiniame skyde pavaizduota širdimi su kryžiumi ir raide „R“. Pasak E. Rimšos, toks herbas XVI a. viduryje priklausė Trakų pavieto bajorui Bogdanui Brityj (2 pav.: 7). Kitų 3 koklių šukės nedidelės, herbiniams jie priskirti pagal fragmentuose išlikusius būdingus puošybos elementus (2 pav.: 8–10). Išskirtina koklio apatinio kairiojo kampo šukė, puošta augaliniu ornamentu. Toks ornamentas Kauno senamiestyje aptiktas tik ant 1643 m. darytų koklių su Kauno herbu (2 pav.: 10). Herbiniai kokliai datuojami XVII a. 5 dešimtmečiu.

Tokia herbinių koklių įvairovė vienoje vietoje sunkiai paaiškinama, juo labiau kad visi surasti herbinių koklių fragmentai datuojami XVII a. 5 dešimtmečiu. Visi herbiniai kokliai, išskyrus vieną nedidelį fragmentą, yra neglazūruoti. Tikriausiai tyrinėta vieta yra susijusi su koklių gamyba. Tokiai prielaidai pagrindo duoda rasti keli perdegę koklių fragmentai, sukepęs indelio dugnas ir ąsočio rankena.

Kitų plokštinių, karnizinių, frizinių koklių ir koklių-karūnėlių fragmentai, puošti stilizuotu augaliniu-geometriniu, kiliminiu ornamentu, daugiausia neglazūruoti, rečiau dengti polichromine ar balta ir mėlyna bei žalia glazūra (3 pav.). Išskirtinas frizinis koklis, puoštas gamtos vaizdeliu su paukščiais, kuris skiriamas krosnies koklių komplektui su Oginskių giminės herbais (3 pav.: 8). Reti karnizinių ir frizinių koklių fragmentai, puošti reljefine gulinčio liūto figūra, angelų veidais ir 3 vertikaliais stilizuotais žiedais (3 pav.: 4, 6, 9, 10). Kokliai-karūnėlės neglazūruoti, puošti augaliniu ir geometriniu ornamentu. Šie kokliai datuojami XVII a. 4–5 dešimtmečiais.

Taip pat rasta ir žiestos, degtos oksidacinėje aplinkoje, neglazūruotos ir žalia bei ruda glazūra dengtos buitinės keramikos šukių. Tai puodynių, dubens, keptuvės, kepimo lovio šukės. Puodynės žiestos, degtos oksidacinėje aplinkoje, pakraštėliai atlenkti, profiliuoti, vidus glazūruotas žalia ir ruda glazūra, jų dugnai 8,4–12,5 cm skersmens. Dubuo buvo žiestas, degtas oksidacinėje aplinkoje, neglazūruotas, keptuvė degta oksidacinėje aplinkoje, viduje dengta rusvai gelsva glazūra, kepimo lovys buvęs žiestas, degtas oksidacinėje aplinkoje, vidus dengtas ruda glazūra. Išskirtinės indų dugnų šukės, žiestos, degtos oksidacinėje aplinkoje, neglazūruotos. Jų sienelėse 2–4 cm nuo dugno išlikę netaisyklingi išpjovimai. Indų paskirtis neaiški. Mažai surinkta ir lipdytų (?), degtų oksidacinėje aplinkoje šukių, kurių vidus dengtas gelsva glazūra. Buitinės keramikos šukės datuojamos XVII a. I puse.

Viršutinį XIX–XX a. kultūrinį sluoksnį, kurio storis siekė 40 cm, sudaro pilka žemė. Pastato P siena pastatyta ant arkinio pamato, sumūryto iš 25–26x13–14x6–7 cm dydžio plytų. Arkinio pamato apačia fiksuota 90 cm gylyje.

The investigation on Kurpių Street

At Kurpių St. 4–7 in Kaunas, one test pit (3 m^2) was excavated (Fig. 1) and a 25 m long gas line trench surveyed. Cultural layers up to 1.1 m thick and dating to the 15th–20th centuries were recorded in the test pit.

18.8 m^2 were excavated on the S side of the building at Kurpių St. 18. The cultural layers were 1.4–1.45 m thick at the excavation site. Undisturbed cultural layers only survived in an area of about 4.5 m^2. Various kinds of decorated panel stove tiles (*Blattkacheln*) (Figs. 2, 3) and sherds of household pottery were discovered in the layer dating to the first half of the 17th century.